

Nr 87.

Av herr **Molin** i Dombäcksmark, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående reglering genom lagstiftning av ömsesidiga rättigheter och skyldigheter i fall då någon erhållit rätt att taga husbehovsvirke å skog, som äges eller disponeras av annan.

Frågan om beredandet av behörigt skydd åt de s. k. skogsservituten har vid flerfaldiga tillfällen varit föremål för riksdagens prövning. Vid sistlidne riksdag hemställde jag på angivna skäl (motionen nr 171), »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning om förekomsten och olägenheterna av så kallade skogsrättigheter (servitut) samt om de åtgärder, som böra vidtagas i syfte att på ett med rationell skogsvård förenligt sätt bereda skogsrättigheternas innehavare större trygghet än vad nu är fallet, ävensom att resultatet av denna utredning bringas till riksdagens kännedom.»

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott hemställde i anledning av motionen, »att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga i övervägande, huruvida och i vad mån innehavare av rätt till husbehovsvirke från skog, som äges eller disponeras av annan, må kunna genom lagstiftning erhålla skydd gentemot en avverkning, som äventyrar eller omintetgör berörda förmåns uttagande ur skogen, och att nyttjanderättshavarens och skogsägarens ömsesidiga rättigheter och skyldigheter därigenom bliva på ett tydligare sätt i lag fastställda», och biföll kammaren denna utskottets hemställan.

Första kammarens första tillfälliga utskott avstyrkte emellertid skrivelseförslaget till Kungl. Maj:t och hemställde, att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens beslut. Då första kammaren biföll utskottets hemställan förföll frågan. Då jag icke blivit övertygad om att den motivering, varpå första kammarens avslag grundade sig, är bärande;

med andra ord att nu gällande lagstiftning, som sig bör, icke skyddar de ömsesidiga berättigade intressen, som med frågan äro förknippade, dristar jag mig ånyo framföra frågan. I min motion hade jag bland annat anfört:

»Flera sätt kunna tänkas att råda bot mot det onda. Ett sätt vore, att lagstiftningen grepe in och tillförsäkrade skogsrättigheternas innehavare möjligheten att utan intrång av hemmansägaren, vare sig genom kalhuggning och skövling för egen del eller genom »anvisningar», som nedsätta och borttaga värdet av rättigheterna, behålla sina rättigheter. Ett annat sätt vore att giva skogsrättigheternas innehavare egna skogsskiften. Det förra sättet torde stöta på ganska stora svårigheter, då förhållandena inom vårt vidsträckta land äro så olika i olika landsdelar och då det svårigen skulle låta sig göra att tillskapa en för bägge parterna rättvis och fullt tillfredsställande lag tillika i skogsvårdens intresse. Det senare sättet — att giva skogsrättigheternas innehavare egna skogsskiften — vore säkerligen mera effektivt och ägnat att ej allenast skipa full rättvisa emellan parterna utan även skydda skogen».

Gentemot det förra alternativet anförde första kammarens första tillfälliga utskott, att servitutavtalen kunde rättsligt säkerställas genom in-teckning, vadan för husbehovsrättens formella bestånd syntes vara på ett nöjaktigt sätt sörjt i vår lagstiftning. Vidkommande åter frågan om utvägen för husbehovsrättsägaren att med tillhjälp av bestående lag göra sin rätt i materiellt avseende gällande anförde utskottet, att med avseende å möjligheten att förhindra en husbehovsrättens bestånd verkligen äventyrande avverkning det alltid stode rättsinnehavaren öppet att efter stämning till domstol få avverkningsförbud i erforderlig omfattning meddelat och att där så kunde anses påkallat interimistiskt avverkningsförbud borde kunna hos överexekutor utverkas enligt § 181 utsökningslagen. Hade i strid mot avtalet avverkning ägt rum i den omfattning eller eljest på sådant sätt, att den förbehållna eller medgivna husbehovsrätten blivit träd för nära, torde någon tvekan icke kunna råda därom, att innehavaren av denna rätt enligt allmänna skadeståndsregler vore berättigad till skadeersättning.

Under sådana förhållanden syntes det utskottet, som hade lagstiftningen på ett tillfredsställande sätt jämväl berett möjlighet att skydda rätt till husbehovsskog, som blivit genom vederbörligt kontrakt förbehållen eller betingad, om blott bestämmelserna i kontraktet avfattats med nödig fullständighet och tydlighet. Att härutöver genom särskild lagstiftning värna denna rätt fann utskottet icke möjligt.

För att bilda sig en uppfattning av det praktiska värdet av de lagliga möjligheterna tillåter jag mig att in extenso återgiva lydelsen av 181 paragrafen utsökningslagen: »Överexekutor äge makt att, när skäl därtill

äro, sätta fast egendom och vad därtill hörer under förbud att säljas eller skingras. Är synnerlig fara, att det, som under sådant förbud satt är, genom vanvård eller annorledes i större mån försämras, vare lag, som i 81 § 1 mom. sägs». Sagda 81 § 1 mom. lyder: »Är fara att utmätt fast egendom av ägaren genom vanvård eller annorledes i större mån försämras, äge överexekutor, där borgenär det påstår, förordna syssloman att egendom omhändertaga och förvalta; dock vare i ty fall borgenären pliktig att förskjuta den kostnad, som för egendomens förvaltning kan vara nödig».

Det synes åtminstone mig som sambandet mellan dessa från sitt sammanhang med utsökningslagen i övrigt lösryckta paragrafer och den fråga, varom nu är tal, är synnerligen långsökt. Något prejudikat, som kan giva stöd åt antagandet att, åberopade paragrafer kunna skydda rättigheterna hava icke kunnat företes, och första kammarens första tillfälliga utskotts försök att uttänja paragrafernas betydelse att omfatta ifrågavarande skogsservituten läser icke hava juridiskt bindande betydelse. Men även om, mot förmodan, paragraferna i fråga kunna anses skydda skogsservituten är den däri stipulerade proceduren så vidlyftig för dem det företrädesvis gäller och så kostsam och vansklig att använda, att de rättssökande praktiskt taget stå rättslösa. I alla händelser kunna paragraferna endast tillämpas i de fall, då den för skogsservitutet äventyrande avverkningen försiggår. I de fall, då sådan avverkning redan försiggått och marken är kalhuggen, läser väl påkallandet av avverkningsförbud vara tämligen överflödigt.

Utvägen för servitutsägaren att efter kalhuggning utkräva skadestånd är även synnerligen vansklig att använda. Det resoneras nämligen som så, att markägaren givetvis har rätt att förfoga över sin egendom. För att få fastslaget i vilken utsträckning den tjänande fastighetens ägare är skyldig att respektera servitutsrätterna läser för närvarande ingen annan utväg stå till buds än långrandiga processer avseende att skapa prejudikat, vilka dock tyvärr på grund av den massa olika bestämmelser, som återfinnas i avtalen, aldrig kunna få allmängiltig betydelse.

Som saken nu ligger för servitutsrättsinnehavarna stå de realiter rättslösa, då de i 99 fall av 100 äro för fattiga att göra sin rätt gällande efter den dem anvisade långrandiga, kostsamma och för deras saks framgång tivelaktiga proceduren.

Syftet med min motion var för övrigt ej blott den att skydda servitutsrättsinnehavaren gentemot övergrepp från den tjänande fastighetsägarens sida, utan jämväl att skydda den tjänande fastighetens skog mot skövling från servitutsrättsinnehavarens sida. På vad sätt detta skall kunna

ske jämlikt 181 § utsökningslagen har första kammarens första tillfälliga utskott icke gittat påvisa. Härutinnan läser inga paragrafer kunna åberopas. Men det senare skyddet är enligt min mening lika viktigt att ha lagstadgat som det förra.

Vidkommande den av mig i motionen framkastade tanken att genom lagstiftning avskaffa alla skogsservitut på det sättet att innehavarna av desamma finge egna skogsskiften framhåller första kammarens första tillfälliga utskott, att frågan därom redan är föremål för utredning, men upplyser tillika, att utbrytningsvitsord endast tänkts för fastighetsägaren. Väl kan det ifrågasättas, huruvida icke utbrytningsvitsord i större eller mindre utsträckning borde tillerkännas jämväl den servitutsberättigade. Men, fortsätter utskottet: »I sak synes detta vara av mindre betydelse, då markägaren i allmänhet torde vara den av kontrahenterna, som har största intresset av skogsrättighetens avlösning. Vid den slutliga prövningen av den blivande lagen om skifte av jord läser nyssnämnda spörsmål givetvis komma under överbägande. Någon åtgärd i servitutsutbrytningsfrågan synes således icke för närvarande vara från riksdagens sida påkallad». Häremot tillåter jag mig invända, att jag känner ej blott enstaka utan många fall, då den servitutsberättigade har det största intresset av avlösningen. Det vore i högsta grad orättvist att inskränka vitsordet endast för markägarens räkning. Den enes rätt är lika så god som den andres. Då frågan om avlösning kommit till det av utskottet omförmälda stadium synes det mig som frågan om avlösning vitsord jämväl för servitutsägaren icke borde uppskjutas till tidpunkten för den slutliga prövningen av den blivande lagen om skifte av jord utan tagas under omprövning redan nu, så att riksdagen, då lagförslaget framlägges, kunde slippa att upptaga en dyrbar tid med att söka inpassa ifrågavarande avlösning vitsord i lagtexten, ett företag, som av erfarenhet ej är så gott att på fri hand och utan föregående grundlig utredning åstadkomma. Det synes mig därför som alla skäl tala för att riksdagen redan nu i skrivelse till Kungl. Maj:t fäster Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på riksdagens vilja att pröva frågan om avlösning vitsord i hela dess vidd.

Utskottet anklagar såväl mig i egenskap av motionär som ock andra kammarens fjärde tillfälliga utskott därför, att några riktlinjer för den komplicerande frågans lösning icke angivits. Oavsett huruvida det överhuvud taget kan vara lämpligt att uti frågor av så invecklad beskaffenhet angiva riktlinjer för lösningen, i all synnerhet som utredning just om vilka riktlinjer som kunna anses lämpligast begärts, tillåter jag mig dock framställa några synpunkter om huru frågan ungefärligen borde lösas.

För tryggande av servitutsägarens rätt borde i lag tydligt uttryckas,

att när fara uppstår för rättighetens bestånd, dess ägare hade att hos över-exekutor begära och erhålla avverkningsförbud. Samma rättighet borde tillkomma markägaren i de fall servitutsägaren träder markägarens rätt för nära. För att i möjligaste måtto undvika rättegångar borde i lag stadgas, att så snart avverkningsförbud begärts, parterna äro skyldiga att utse skiljemän att avgöra tvisten. Mot skiljemännens beslut borde klagan kunna föras hos underrätterna. Den part, som överskridit sin befogenhet, borde kunna dömas till skadestånd och böter. Bägge parterna borde tillförsäkras avlösningstvitsord, då sådant kan ske utan synnerligt men för motparten. Fråga härom borde förberedas genom utlåtande av skiljemän och avgöras av ägodelningsrätten. Förbud emot upplåtande av ytterligare skogsservitut för framtiden borde stipuleras. Som synes, kräver ifrågasvarande ärende — för att detsamma skall få anses slutgiltigt löst — ändringar och tillägg i såväl skiftesstadgan, utsökningslagen som lagen om skiljemän och strafflagen, för såvitt ej en alldeles särskild lag för ändamålet skulle tarvas.

Under begreppet skogsservitutsägare torde jämväl böra införas sådana markägare, som upplåtit avverkningsrätt på längre eller kortare tid, men vid avtalet förbehållit sig husbehovsvirke, en kategori servitutsägare, som jag uti fjolårets motion ej omnämnde, men som jag nu finner angeläget att fästa vederbörlig uppmärksamhet på.

Med åberopande av motiveringen i fjolårets motion hemställes,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i övervägande huruvida och i vad mån såväl innehavare av rätt till husbehovsvirke från skog, som äges eller disponeras av annan, som ock ägare av skog, varav sådan rätt till husbehovsvirke utgår, må kunna genom lagstiftning erhålla skydd gentemot en avverkning som vare sig äventyras eller omintetgör berörda förmåns uttagande av skogen eller föranleder uppenbar skogsskövling, och att nyttjanderättshavarens och skogsägarens ömsesidiga rättigheter och skyldigheter därigenom bliva på ett tydligare sätt i lag fastställda.

Stockholm den 26 januari 1915.

Emil Molin,
Dombäcksmark.

